

runor, som befinna sig på nedre stycket av stenen (enligt träsnittet i *Bautil*). Det är därför troligt, att stenen redan vid denna tid var kluven, och att Cohl endast har sett den övre delen. I Bureus' uppteckning saknas ännu några runor på h. sidan.

Det första namnet läses av Bureus och Cohl **aupkair**, av Hadorph och Bierkenius **arpkair**. Ett *Auðgæirr* är säkert styrkt, även om det är sällsynt (se U 17). **arpkair** måste väl förmodas återge ett *Harðgæirr*. Ett sådant namn är för övrigt okänt. Namn sammansatta med *Harð*- äro mycket sällsynta. Det enda som förefaller vara styrkt på svenskt område är *Harðstæinn*, fsv. *Har(dh)sten*. Detta namn föreligger i ett par uppländska inskrifter: U 854 (**harptstain**), L 146 Sundbro, Bälingsn (**arpsten**, enligt Janssons läsning 1949). Isländska namn på *Harð*- synas vara mytologiska eller fingerade. Man vore därför benägen att ge vitsord åt Bureus' och Cohls samstämmiga läsning **aupkair**, om man ej hade Hadorphs uttryckliga uppgift, att på originalet »klarliga» står **arpkair**. — Också 19—25 **munkair** är ett säreget namn; förleden kan vara *Mun-* eller *Mund-*. Det har i Lundgrens och Brates namnordbok sammanställts med fht. *Muniger*. I en annan uppländsk inskrift, numera förlorad, U 906, förekommer ett namn **munkir**; huruvida det är mansnamn eller kvinnonamn, kan ej avgöras. Det kan givetvis vara identiskt med Hässle-stenens **munkair**, med *r* i stället för *ṛ*. (Häremot talar dock, att samma inskrift har ett **hulmkir** *Holmgæirr*, tecknat med *ṛ*.) Men det kan också återge ett *Mun(d)gærðr*, ett kvinnonamn som synes vara säkert styrkt genom norska och västsvenska ortnamn (Lind; Lundgren—Brate). — Namnet *Kætilmundr* är rätt vanligt i svenska runinskrifter (se bl. a. U 285).

844. Viggby bro, Dalby sn.

Pl. 135.

Litteratur: B 354, L 98, D 1:145. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 284; UFT h. 1, s. 109; Fornminnesinventering i Dalby socken 1937—38 (ATA); Rapport till Riksantikvarien av konservator G. Olson 1946 (ATA):

Äldre avbildningar: S. Bierkenius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 354); Dybeck a. a.

Runstenen står sedan 1946 rest på en liten bergknalle på gårdstomten till Viggby n:r 1, 4 m SV om landsvägen Ännesta-Dalby kyrka. Ristningsytan vetter mot landsvägen.

Några runstenar vid Viggby finnas icke upptagna i Bureus' samlingar. Prosten Petrus Simmingh omtalar emellertid i sin förteckning över fornminnen i Hagunda kontrakt 1669 (ingående i Antikvitetskollegiets *Ransakningar*) på »Wiggby gärdet strax wijdh vägen stenar påskrefne». Och i supplementet 1677 till länsmannen And. Pehrsson Rox' ransakning meddelas, att vid »Wiggeby finnes 2 Runstenar». Säkerligen är det U 844 och U 845 som avses. — I Peringskiölds *Monumenta* finnas utförligare uppgifter: »Ifrån Holberga monument resa wij til Wigby broo, hwarest twenne Runestenar ifrån hedna tijder upreste äre, som i Sahl. Burei Runekladdar inthet finnas; . . . Then andra och westra Stenen wid förbemelte Wigby broo, hafwer fölliande Ritning och inhuggne Skriff» (varefter inskriften meddelas och transkriberas). Träsnittet har påskriften »Wiggeby wästra steen i Dalby sochn» (B 354: »Vigby västra»; L 98: »Wigby bro, den vestre»). — Då Dybeck 200 år senare besökte platsen, fann han endast en runsten vid Viggby bro. Även denna var svårt skadad, och endast den övre hälften fanns i behåll: »Af de tre runstenar, hvilka fordom funnits vid Wigby, känner man nu bara förevarande del af en. Den ligger å en af södra gårdarne i byn . . . Vester ut från byn finnas flere märklige stensättningar från hednatiden och man omtalar att Runstenarne först stått der. De lära sedan användts vid en brobyggnad.» I beskrivningen till Geologiska kartbladet »Sigtuna» (1865) meddelas, att av runstenar finnes »på näst sydligaste tomten i Wiggby, en, som nytjats till trappsten i den nu nedrifna manbyggnaden». Runstenen har sålunda någon gång blivit förd från Viggby bro, som ligger ett par hundra meter

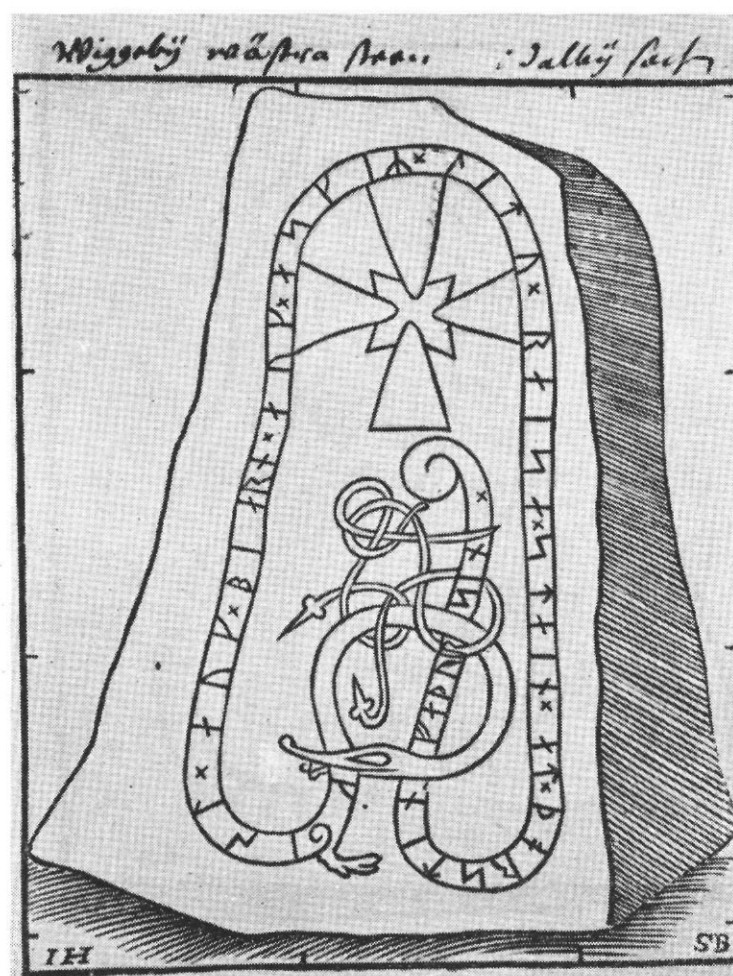

Fig. 316. U 844. Viggbro, Dalby sn. Efter B 354.

NV om byn, upp till en av gårdarna för att tjänstgöra som trappsten. Vad det har blivit av nedre delen av stenen, är f. n. okänt. Den kan ha stannat kvar på den ursprungliga platsen vid västra sidan av bron, men möjligt är också att den har använts som byggnadsmaterial i någon av byggnaderna i byn. Vid bron har den förgäves sökts, liksom den andra runsten (U 845), som en gång har funnits där. — I *UFT* h. 1 (1871) meddelas om U 844, att »denne sten har nyligen blifvit uppsatt af Johan Eriksson i Viggbro på en lämplig plats vid landsvägen». Här har stenen sedan stått löst uppställd på berget invid vägen ända till 1946, då den genom Riksantikvarieämbetets försorg restes på sin nuvarande plats.

Rödgrå granit. Höjd 1,27 m, bredd 0,93 m. Ytan är mycket jämn och slät; sannolikt beror detta delvis på att stenen under en tid har legat som trappsten. Ristningen har varit synnerligen omsorgsfullt och skickligt utförd. Linjerna äro jämna och säkra, med mjukt rundad botten. Inskriften är väl bevarad och tydlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 354):

[kisl × a]uk × biarn × auk × askir × litu × raisa × stai[n × at × þorstin fa]þur sin ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Gisl ok Biorn ok Asgæirr letu ræisa stæin at Þorstæin, faður sinn.

»Gisl och Björn och Åsger läto resa stenen efter Torsten, sin fader.»

Till läsningen: Runorna äro mycket väl formade och stå på regelbundet avstånd från varandra, med ett undantag. Avståndet mellan 10 a och 12 n är lika stort som mellan 9 i och 10 a (eller mellan 8 b och 9 i). Det är tydligt att 11 r först har blivit uteglömt och sedan, då felet upptäcktes, inklämt mellan a och n. Vi ha sålunda här ett säkert exempel på ristningsfel. 19 i är icke stunget; icke heller 18 k. Av 34 n finns möjligen en del av v. bst i stenens nedre kant. Av 46 þ

finns endast bst i behåll. 48 r är fullkomligt tydlig; den smala ormslingan går här under runslingan (icke som i B 354). — Formen av o-runan, 38 o, är på träsnittet i B 354 något otydlig.

Om namnet *Gisl* se U 492, om *Asgæirr* U 350.

Gisl och Åsger ha även låtit resa den andra runstenen vid Viggby, U 845, till minne av sin broder Björn. Det är tydligt att U 844 är äldre än U 845. Ändå har U 845 o-runan þ i den ursprungligare användningen för nasalerat *a*, U 844 för *o*-ljud. De båda runstenarna äro med säkerhet icke utförda av samme ristare.

845. Viggby bro, Dalby sn.

Litteratur: B 353, L 97. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 283; UFT h. 1 (1871), s. 110.

Avbildning: S. Bierkenius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 353).

För äldre uppgifter om stenens plats se ovan U 844. Den betecknas i Peringskiölds *Monumenta* som »den österste» av de båda runstenarna vid Viggby bro. Träsnittet har påskriften »Wigby östra stenen i Dalby sochn» (B 353: »Vigby östra»; L 97: »Wigby bro, den östre Stenen»). Stenen har sålunda stått på östra sidan om vägen och bron. Den var försvunnen, redan då Dybeck besökte platsen, och den har sedan vid flera tillfällen sökts, ehuru utan resultat. Enligt Dybeck lär den ha använts vid en brobyggnad. Samma uppgift lämnas i UFT h. 1 (1871), måhända med Dybeck som källa: »Då bron ombygdes, skall denna sten blifvit begagnad vid brobyggnaden».

Stenen har formen av en triangel, i det närmaste liksidig. Och ornamentiken har skickligt anpassats efter stenens form. Höjden är, enligt teckningen i B 353, ung. 1,80 m, bredden nedtill ung. 1,50 m.

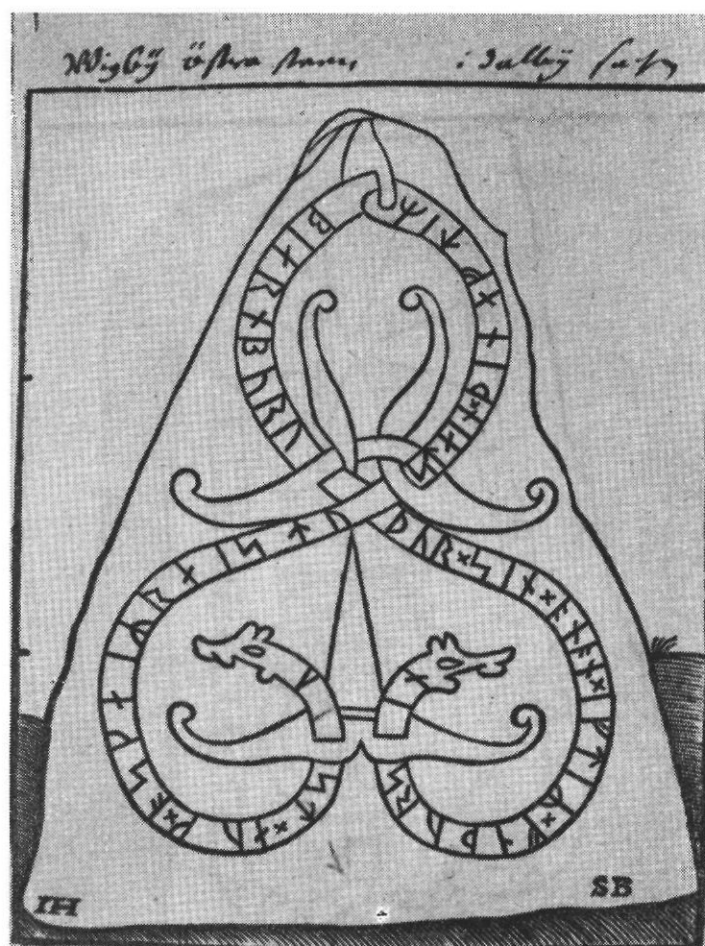

Fig. 317. U 845. Viggby bro, Dalby sn. Efter B 353.